

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว โดยเฉพาะทิศทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 ที่มุ่งเน้นให้ประเทศก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยรักษาระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งไปที่ลักษณะการขยายตัวที่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม พร้อมทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมตามมาในเรื่องของชุมชนแออัด ยาเสพติด คนพิการทุพพลภาพ ตลอดจนบุคคลในสังคมซึ่งขาดจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ขาดคุณธรรม จริยธรรม เพราะฉะนั้นการศึกษาในฐานะที่เป็นระบบหนึ่งของระบบสังคมใหญ่ คือ ระบบเศรษฐกิจ และสังคม และมีหน้าที่หลักในการพัฒนาคน จึงต้องทำหน้าที่ 2 ประการ คือ

1. ปรับตัวให้สนองตอบการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งระบุไว้ว่า เป็นการจัดเพื่อส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบอาชีพอิสระ การศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรม รวมถึงการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นฐานรองรับสังคมอุตสาหกรรม

2. ปรับตัวเพื่อให้รู้เท่าทัน และพยายามประเมิน แก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยวิถีทางของการให้การศึกษา

อย่างไรก็ดีการศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันนี้ ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควรซึ่งถ้าเป็นอยู่เช่นนี้ ก็จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ดังพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่ 5 สถาบัน ที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และฉลองพระองค์ครุฑ ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2532 ว่า

มหาวิทยาลัยมุ่งสอนให้คนเก่ง ซึ่งการมุ่งสอนให้คนเก่งเป็นเกณฑ์ อาจทำให้เกิดจุดบกพร่องต่าง ๆ ขึ้นในตัวบุคคลได้ไม่น้อยซึ่งไม่อาจสร้างความสำเร็จก้าวหน้าที่ยั่งยืนแท้จริงให้แก่คนแก่บ้านเมืองได้ตามเป้าหมาย ดังนั้น นอกจากจะสอนคนให้เก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพพร้อม คือทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ถ้ามหาวิทยาลัยทั้งหลายร่วมมือกันสร้าง ความเก่ง ความดีให้เกิดพร้อมกันในตัวนักศึกษาได้ อีกไม่นานความผิดพลาด สับสน รวมทั้งปัญหาข้อขัดข้องนานาประการในบ้านเมืองเราจะทุเลาลดน้อยลง และความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนจะบังเกิดขึ้นได้รวดเร็วกว่า ที่เรากำลังเร่งร้อนกระทำกันอยู่เวลานี้ ซึ่งประเวศ วะสี (2532) ได้กล่าวว่า "วงการศึกษาระดับ ควรนำกระแสพระราชดำริสไปปรับปรุงการศึกษากันอย่างจริงจัง เพื่อให้การศึกษาสามารถพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้ประเทศไทยมีพลังทางปัญญาและพลังทางจริยธรรม อันเป็นฐานของความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง"

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังมีปัญหาอย่างมาก ซึ่งหากในอนาคตสังคมเปลี่ยนแปลงและจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขึ้น ก็จะทำให้การศึกษาล่าช้าลงมากยิ่งขึ้น การศึกษาจึงต้องยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงให้เร็วขึ้น

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาก็เป็นไปได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่จะทำให้คนในองค์การให้ความร่วมมือกันทำภารกิจขององค์การ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างดี การที่ผู้บริหารจะแสดงบทบาทได้สอดคล้องกับที่ควรจะเป็นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น สถานภาพส่วนตน พื้นฐานการศึกษาอบรม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอด เป็นต้น และองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะกำหนดบทบาทของผู้บริหารการศึกษานั้น ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา และความคาดหวังของผู้ที่ดำรงตำแหน่งเอง ซึ่ง Katz และ Kahn (1978) กล่าวว่า

องค์ประกอบขององค์การนี้ จะประกอบด้วยผู้มองบทบาท ซึ่งจะเป็นผู้คาดหวังว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ในองค์การ ควรจะกระทำเช่นไร ในตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และการกระทำนั้น จะทำให้เกิดผลอะไรขึ้นมา และ

ในเวลาเดียวกันบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่ง ก็จะต้องบทยาทตามที่ตนเองคาดว่า ควรจะกระทำตามตำแหน่งที่ตนเองดำรงอยู่ โดยที่บางครั้ง อาจจะไม่ตรงกับ ความคาดหวังของผู้ที่มองบทยาทอยู่ ดังนั้น การศึกษาว่าผู้บริหารการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องมองบทยาทของผู้บริหารการศึกษา ในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ อย่างไร จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทยาท ของผู้บริหารการศึกษา ในปัจจุบัน และเป็นแนวทางสร้างผู้บริหารการศึกษารุ่นใหม่ในอนาคตต่อไป ผู้วิจัยจึงได้สนใจทำการวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับบทยาทของผู้บริหารการศึกษาใน สังคมอุตสาหกรรมใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาบทยาทของผู้บริหารการศึกษาใน

3 สถานะ คือ

1. บทยาทในการเป็นผู้นำ
2. บทยาทในการบริหารสถานศึกษา 5 ด้าน คือ
 - 2.1 บทยาทในการบริหารหลักสูตร
 - 2.2 บทยาทในการบริหารบุคคล
 - 2.3 บทยาทในการบริหารการเงิน
 - 2.4 บทยาทในการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน
 - 2.5 บทยาทในการวางแผนและควบคุมงานให้มีคุณภาพ
3. บทยาทในการบริหารการศึกษา
 - 3.1 การจรรโลงวิชาชีพ
 - 3.2 การพัฒนาวิชาชีพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของ บุคคลในกลุ่มอาชีพทางการศึกษา และอาชีพอื่นเกี่ยวกับบทยาทของผู้บริหาร

การศึกษาในสังคมอุตสาหกรรมใหม่

2. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนา
ผู้บริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมอุตสาหกรรมใหม่

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

ความคาดหวังเป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม
สำหรับบทบาทหรือตำแหน่งของตน หรือการรับรู้ของบุคคลต่อบทบาทของคนอื่น
ในองค์การ

บทบาท หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ผู้ดำรงตำแหน่ง หรือ ผู้ที่
เกี่ยวข้องคาดหวังว่า ผู้ดำรงตำแหน่งจะประพฤติปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่ดำรง
ตำแหน่งนั้น

ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารการศึกษา หมายถึง
ความคิดเห็นของผู้บริหารศึกษาระดับนโยบาย ผู้บริหารศึกษาระดับ
ปฏิบัติ นักวิชาการบริหารการศึกษา และกลุ่มบุคคลในอาชีพอื่น เกี่ยวกับ
บทบาทของผู้บริหารการศึกษาในสังคมอุตสาหกรรมใหม่

สังคมอุตสาหกรรมใหม่ หมายถึงประเทศที่มีสัดส่วนของผลผลิตภาค
อุตสาหกรรมเกินระดับร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในประเทศ
มีสัดส่วนการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมเกินร้อยละ 50 ของยอดส่งออกรวม
มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรมค่อนข้างเร็ว มี
การเคลื่อนไหวของแรงงานจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมาก
ขึ้นและมีการกระจายอุตสาหกรรมออกไปอย่างทั่วถึงทั่วประเทศ

ผู้บริหารศึกษาระดับนโยบาย หมายถึง ผู้บริหารการศึกษาใน
ระดับที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดทิศทาง หรือนโยบายการจัดการศึกษาใน
ระดับกระทรวง และระดับกรม

ผู้บริหารการศึกษาระดับปฏิบัติ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้รับนโยบายมาบริหารให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

นักวิชาการบริหารการศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านการบริหารการศึกษา พร้อมทั้งมีประสบการณ์ โดยได้ศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง ในด้านการบริหารการศึกษาเป็นอย่างดี

กลุ่มบุคคลในอาชีพอื่น หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้ประกอบอาชีพด้านการศึกษา แต่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในแง่ของ การกำหนดนโยบายทางการศึกษา การวิเคราะห์การศึกษา ได้แก่ นักการเมือง นักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา นักธุรกิจอุตสาหกรรม และนักวิเคราะห์ปัญหา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคคล 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบาย ผู้บริหารการศึกษาระดับปฏิบัติ นักวิชาการบริหารการศึกษากลุ่มบุคคลในอาชีพอื่น ได้แก่ นักการเมือง นักเศรษฐศาสตร์ นักธุรกิจอุตสาหกรรม นักสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา และนักวิเคราะห์ปัญหา

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบาย 8 คน ผู้บริหารการศึกษาระดับปฏิบัติ 7 คน นักวิชาการบริหารการศึกษา 7 คน และกลุ่มบุคคลในอาชีพอื่น 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview) มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่าง
เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารการศึกษา ในสังคมอุตสาหกรรมใหม่

2.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาดังนี้

4.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่
และค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลจากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

ลำดับชั้นในการเสนอผลงานวิจัย

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอผลงานวิจัย

บทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลของการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ